

נהרות

אורות של אמונה לדרך החיים

החזרת

מלוקט מדברות
קדשו ותורתו של
האדמו"ר רבי דוד חי
אביחצירא שליט"א

גיליון יב
פרשת קרח תשפ"ו

פניני דעת לנתיבות חיי היום

כוחו של ויתור - להביא ישועה ושלוש לעולם

בשגרת החיים, בין כותלי הבית, במקום העבודה או בבית הכנסת, אנו נתקלים לא פעם בחילוקי דעות וחכוכים עם הסובבים אותנו. לעיתים קרובות נדמה לנו שאם נוותר או נבחר לשתוק, ייראה הדבר כחולשה או כהסכמה לעוול, בפרט כאשר אנו סבורים באמונה שלמה שהצדק עימנו או שהמחלוקת היא לשם שמים. היצר הרע ממהר להלביש את המריבה באיצטלאל של צדקות ולוחש לנו שחובה עלינו לעמוד על האמת. אולם מבט עמוק אל דברי רבותינו מגלה כי כוחו של השלום עולה על הכל, ודווקא בויתור טמון הכוח הגדול והנסתר ביותר להשפיע שפע וברכה עליונה.

השלום שעולה על כל מחלוקת

המשנה (אבות פרק ה) אומרת כי מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים. אולם בפי חסידים ואנשי מעשה מתהלכת שמועתו של הרה"ק רבי ישראל המגיד מקוזניץ ע"ה שהפליא לעשות ואמר, אמנם מחלוקת לשם שמים סופה להתקיים, אך עדיין עולה עליה במעלתה מידת השלום, ואפילו כשהוא שלום שלא לשם שמים. גם אם השלום אינו מגיע מתוך מדרגה רוחנית גבוהה אלא נעשה מתוך רצון להשיג רוגע ושלוה אישית או מכל סיבה פשוטה אחרת, הרי מתוך שלא לשמה יבוא לשמה. האדם נפעל כפי פעולותיו ומעשיו, ולכן עצם המציאות שבה יהודים מתרגלים לחיות מתוך פיוס והימנעות ממריבות, תגרוור אחריה רק דברים טובים, שהרי השלום הוא הכלי היחיד המחזיק ברכה.

יד המגעת עד כיסא הכבוד

וכל כך עצום ומופלא הוא כוחו של השלום, עד שאמר המגיד הקדוש כי אילו היו כל ישראל מסלקים את כל המחלוקות מביניהם, עושים שלום ומושיטים יד איש לרעהו לשם קשר של אהבה ואחוה, הרי שהחיבור הזה היה בוקע רקיעים. כל הידיים כולן היו מצטרפות ליד אחת גדולה ורוחנית שהייתה מגעת עד כיסא הכבוד, ופועלת בכוחה לבטל את כל הגזירות הקשות ולהביא גאולה וישועה לכלל ולפרט בכל העניינים. שכן במקום שיש בו אהבה ושלוש, אין שום שליטה למידת הדין.

הוויתור של היחיד משפיע על העולם

ואפשר ללמוד מדברים נשגבים אלו תשובה ברורה לאותה שאלה מייאשת המתנגבת פעמים רבות למחשבה, וכי מה יעזור אם אנהג אני באחדות ואוותר משלי, הרי לשם השכנת שלום נדרשת התקרבות גם מן הצד השני, ואם כן מה יועיל השלום היחידי שלי. ההקרבה מצידו של האדם שמתגבר לעיתים על טבע מידותיו ובוחר לשתוק ולא להגיב גם למשמע דברים קשים ופוגעים למען השלום, נראית לעיתים קרובות כמי שלא פעלה את פעולתה, שהרי הצד השני נותר בשלול וממשיך ללבות את המריבה. במצב כזה לוחש היצר לאדם שוויתורו היה לשווא.

אך האמת הפנימית והנסתרת היא שכל אחד שנותן את חלקו ומוסיף בהושטת היד למען השלום, פועל פעולה עליונה. כאשר אדם נוהג בשלום ובאחדות הוא משפיע ומזרים בעולם כולו אוויר זך של שלום ופיוס. בוודאי שההקרבה מצידו פועלת את פעולתה ומכריעה את כל העולם כולו לכף זכות, וסופו של זרע השלום שנטע להביא לאחדות ולביאת הגאולה.

הוראה למעשה:

בכל פעם שמתעורר בנו הניסיון להשיב דבר או להתנצח, נזכור כי השתיקה והוויתור שלנו אינם סימן של חולשה כלל וכלל. אדרבה, זוהי בניית הנדבך שלנו, וכך אנו מחברים עוד אצבע באותה יד גדולה של אהבה המגעת עד כיסא הכבוד ומקרבת את הישועה.

בצל האמונה פרקי חיזוק לחיים של רוגע ושלוה

ההודאה מהפכת את מידת הדין לרחמים

השירה שבוקעת מתוך החושך

מנהג העולם הוא, שכאשר השעה משחקת לאדם והשלוה שוררת באוהלו, קל וטבעי הדבר להודות לבורא עולם. האדם חש את החסד הגלוי וליבו מתמלא בשירה. אולם המבחן האמיתי והעמוק ביותר של איש הישראלי מגיע דווקא באותם רגעים שבהם השמיים מתקדרים. כאשר אדם ניצב מול ניסיון פתאומי בענייני פרנסה, בריאות גופו או חינוך צאצאיו, התחושה הטבעית היא של דאגה ומועקה.

כאן בדיוק טמון ההבדל בין אמונה פשוטה לבין עבודה פנימית ועוצמתית. מידת הגבורה לעצור בעד רוחו בלב הסערה, לשאת עיניים למרום ולהודות גם על הקושי מתוך אמונה יוקדת שגם זהו חסד גמור, היא המדרגה הגבוהה ביותר של עבודת השם.

השיר של הפעם המאה ואחת

פרפרא נאה רמזו הרומזים על המובא בגמרא (תנינא טו ב) אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד. הרה"ק בעל התניא ע"ה (לקוטי אמרים פרק טו) מבאר שהשונה מאה ואחת פעמים מתעלה מעל טבע הרגילות, ועל כן רק הוא נקרא עובד אלקים.

יש שהוסיפו בזה רמז נפלא, כי במזמור המאה שבתהלים נכתב מזמור לתודה, מזמור שנאמר בזמני אורה כשהאדם מודה על הטוב הגלוי והברור. אך בפרק מאה ואחד נדרש מזמור חסד ומשפט אשירה. על כך דרשו חז"ל (ברכות טו ב) אם חסד אשירה ואם משפט אשירה, ללמדנו שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. אדם שחי על פי מזמור מאה ואחד ומשורר לבורא גם בעת דין ומשפט, הרי הוא מתעלה מעל פני המציאות והוא הראוי לתואר עובד אלקים.

לגלות את החסד בתוך הדין

מקור עמוק ליסוד זה מובא בספר תשואות חן ע"ה (פרשת ויחי) על הפסוק (תהלים קמ"א) הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. הוא מבאר ששם הוי"ה במספר קטן עולה בגימטריא שבע עשרה, כמניין המילה טוב. מצב זה רומז להנהגה של הסתרה, כאשר החסד האלוקי נראה למראית עין כדין ומשפט.

אך כאן מתגלה כוחו העצום של היהודי. כאשר הוא מקיים הודו לה' כי טוב, ומודה לבורא גם בזמן הסתרה מתוך ידיעה ברורה כי אכן טוב גנו בתוך הדין, הוא פועל במעשיו שיתקיים המשך הפסוק כי לעולם חסדו. על ידי כוח ההודאה נמתק ההסתר, ומתגלה מידת החסד הרמוזה בשם הוי"ה במלואו שעולה כמניין חסד. לאור זאת יאירו דברי דוד המלך ע"ה (תהלים כ"ג) אך טוב וחסד ירפוני כל ימי חיי, שביקש ליכות להאמין ברחמים הגנוזים גם כשהם מכוסים בבחינת טוב, ובזכות כך יתהפך הכל ויתגלה עליו אור החסד.

מי באמת חייב להודות יותר

ביתר עומק נבונה בדברי האלשיך הקדוש ע"ה (פרשת צו) המבאר כי כל תכלית העוני והצרות היא כדי לעורר את האדם להודות לריבונו של עולם על נסיו שבכל יום עמו. הגמרא (ברכות ד"ג ע"ב) מונה ארבעה מצרכים להודות כגון חולה שנתרפא או מי שיצא מבית האסורים. והקשה האלשיך הקדוש, הרי מי

הסוד לעורר את הנקודה הפנימית שאינה נכבית לעולם

הניצוץ שלעולם אינו כבה

שגרת החיים העמוסה וההתמודדויות היומיומיות שוחקות לא פעם את ההתלהבות ואת הרענונות בעבודת השם. לעיתים אנו חשים תחושה של ריחוק, כאילו הקשר הפנימי שלנו לרוחניות התעמעם מעט, ואנו עלולים לחשוב בטעות שאיבדנו את החיבור הטהור אל הקדושה. תחושה דומה יכולה לעלות גם כשאנו מביטים על יהודי אחר שנראה רחוק או מנותק, אך כאן מתגלה לנו יסוד קדמון, מנחם ומלא תקווה, עמוק בתוך ליבו של כל יהודי, מתחת לכל מעטה של שגרה או הסתרה, פועמת נקודה פנימית, זכה וטהורה, שלעולם אינה נכבית. הבנה זו בכוחה לשנות מן הקצה אל הקצה את כל הגישה שלנו כלפי עצמנו וכלפי כל בר ישראל.

שמו של יעקב אבינו נמחק

פרשת קרח פותחת בייחוסו של יוזם המחלוקת, בן יצחק בן קהת בן לוי (במדבר טו א). חז"ל במסכת סנהדרין (קט עב) עמדו על כך שהייחוס נעצר בשבט לוי ואינו ממשיך עד ליעקב אבינו ע"ה, ודרשו זאת על בקשתו של יעקב בברכותיו קודם פטירתו. יעקב התפלל בקהלים אל תהוד בבדי (בראשית מט ו), וביקש שלא ייזכר שמו על מחלוקתם בעדת קרח. הדברים פלאיים ודורשים הבנה עמוקה, שהרי גם אם שמו של יעקב אינו נכתב במפורש בפרשה, הרי ידוע לכל כי הוא אביו של לוי וסבו של קרח, ואם כן מה מועילה ההימנעות מאזכור שמו.

הנקודה הפנימית שאינה נפגמת

הרה"ק רבי יצחק מווארקא ע"ה מאיר את הדברים באור יקרות. על פי המבואר בזוהר הקדוש (הקדמה א עב) יעקב אבינו ע"ה הוא הבריוח התיכון המבריק מקצה אל הקצה בתוך כללות נשמות ישראל. בכל אדם מישראל טמונה נקודה פנימית וחלק רוחני קדוש מיעקב אבינו ע"ה, ונקודה זו אינה נכבית לעולם. באמצעות אותו ניצוץ טהור יכול כל יהודי לשוב ולהתעורר תמיד אל נקודת הטוב. זו בדיוק הייתה תפילת יעקב אבינו ע"ה, שבקהלם של אותם בעלי מחלוקת לא ייפגם שום חלק מנקודתו הטהורה. הוא התפלל שהחטא ייעצר ולא יגיע עד לאותה נקודה פנימית, כדי שבאמצעותה יוכל כל איש להלהיב שוב את שביבי נשמתו ולזכות על ידי זה לתשובה שלמה.

החוט המשוּלש שאינו ניתק

בכך מתבאר יסוד עצום בדברי חז"ל (סנהדרין סד א) שלימדונו כי ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא. גם אם חלילה לזיד אדם וירשיע, החטא אינו יכול לפגום בנקודתו הפנימית, היא אותו חלק של יעקב החקוק בפנימיותו. ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, שכן הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ע"ה (משפחות חרוץ את י) מחדש יסוד נפלא בעניין זה. הוא מבאר כי הכלל שאף על פי שחטא ישראל הוא, התחדש בעולם רק מיעקב אבינו ע"ה והלאה. שהרי עשיו שהיה מזרע יצחק ונקרא תחילה ישראל ואף נימול לשמונה ימים, כשיצא לחרבות רעה ונשתמד פקע ממנו שם ישראל. אך בזרעו של יעקב, החבל והנחלה נקלעו בשלושה חוטים שאינם יכולים להינתק עוד לעולם.

הוראה למעשה:

פעמים רבות אנו חווים רגעים של קרירות בעבודת השם, או נתקלים ביהודי שנראה כי התרחק מצור מחצבתו, והלב נוטה לחשוב שאבדה התקווה. פרשת קרח מעניקה לנו עוגן יציב של אמונה. מתחת לכל מעטה של שגרה, ריחוק או מחלוקת, פועם בתוך כל אחד מאיתנו ניצוץ טהור מיעקב אבינו שלעולם אינו נפגם. אל לנו להתייאש משום יהודי, ובוודאי שלא מעצמנו. בכל עת של חולשה, עלינו להאמין באמונה שלמה באותה נקודה פנימית שקיימת עמוק בלב. עצם הידיעה שהנקודה הזו שם ואינה נכבית, היא הנותנת לנו ולסובבים אותנו את הכוח לשוב, להצית מחדש את אש ההתלהבות ולהתחבר בחזרה אל מקור הקדושה.

גלגלים של קדושה – הכוח הטמיר של לימוד זכות על כל יהודי

תפילתו של עגלון

בפי חסידים ואנשי מעשה מתהלכת עובדה מופלאה הממוחישה עד היכן מגעת עבודת לימוד הזכות אצל צדיקי הדורות. מעשה שהיה בהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שהלך בדרך יחד עם קבוצה מתלמידיו. לפתע הבחינו באדם פשוט, עגלון במקצועו, שעמד ומשח את גלגלי עגלתו בשמן שחור וסמך, וכל זאת תוך כדי שהוא עטור בטלית ותפילין ומתפלל את תפילת השחר. התלמידים, שהזדעזעו מן המראה של חוסר הכבוד כלפי התפילה, ביקשו לגעור בו ולהעמידו על חומרת מעשיו. אולם סניגורן של ישראל עצר בעדם, הרים את עיניו לשמיים וקרא בהתרגשות רבה, ריבונו של עולם, הבט נא וראה עד כמה גדולה עבודתו של העגלון הזה ומה רבה קדושתו, שאפילו בשעה שהוא עוסק במלאכתו הבזויה ומושח את גלגלי העגלה, הוא זוכר את בוראו ומתפלל אליו.

אבן הבוחן לעבודת הבורא

הסתכלות טהורה זו אינה רק מידה טובה, אלא היא אבן הבוחן למצבו הרוחני של האדם. בספר תפארת יהודי (טא ט) מובא משל נפלא, שכאשר רוצים לבדוק את טיבו של כסף או זהב לאחר יציקתו, שוקלים אותו כדי לדעת אם משקלו מדויק או שמא נחסר ממנו. כך גם המבחן האמיתי לכל איש ישראל אם הוא באמת מאוהבי השם יתברך, נמדד על ידי אהבת ישראל שבו. אם פועמת בקרבו אהבת ישראל אמיתית ועין טובה כלפי זולתו, הרי זה הסימן המובהק שיש בו אהבת השם, ומידת 'אהבת לרעך כמוך' שהיא כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים פקט ט הלכה ד) היא המאזניים, שעל פיהם יכול האדם להבחין את מעמדו האמיתי. וככל שנפשו מתוקנת ומבוררת מכל פגם, כך הוא מסוגל ללמוד זכות אף על הפחותים שבעם.

גודל ההשגה כגודל לימוד הזכות

יסוד זה הוסבר בעמקות על ידי הרה"ק רבי גדליה מליניץ ע"ה בשם רבו המוכיח מאניפולי ע"ה שאמר כי צדיק קטן בכוחו ללמד זכות על רשע קטן. צדיק גדול במדרגה גבוהה יותר, מסוגל ללמד זכות אפילו על רשע גדול. ואילו מלך המשיח יתעלה במדרגתו עד שילמד זכות אפילו על רשעים גמורים, ועל ידי אותו לימוד זכות עצום ואהבה אינסופית יחזירם בתשובה ותבוא הגאולה השלמה.

אור שהוזהר אל המאיר

מלבד עצם הפעולה של זיכוי הזולת, הרי שהאדם המלמד זכות מושך קדושה עצומה על עצמו. כך דורש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה על הפסוק (במדבר ה) ואיש את קדשיו לו יהי. כאשר אדם פועל לקדש אחרים ומלמד עליהם זכות, הוא מוצא בכל מעשיהם נקודות של אור וקדושה. פעולה זו גורמת שלו יהיו, כלומר שהקדושה משפיעה גם עליו ומאירה את נשמתו. הבנה זו בדיוק עשו בני ישראל לקראת קבלת התורה, כפי שדרש הרה"ק רבי יצחק מווארקא ע"ה (הובא בספר ישמח ישראל פרשת לך לך את ח) על הפסוק ויחן שם ישראל נגד ה'הר (שמות יט ב), שהגיעו לאחדות שלמה על ידי שכל אחד היה מוצא חן וחסד בעיני חברו ומלמד עליו זכות.

נקודה לחיים:

הסיפור על העגלון מברדיטשוב אינו רק זיכרון היסטורי, אלא כלי עבודה יומיומי עבור כל אחד מאיתנו. פעמים רבות אנו נתקלים בהתנהגות של הולת שנראית לנו תמוהה, מכעיסה או חסרת כבוד. היצר מיד מפתה אותנו לשפוט לחובה ולגעור. אולם באותו רגע בדיוק ניתנת לנו ההזדמנות להפוך לאנשים גדולים יותר. עצירת הביקורת, חיפוש נקודת האור במעשיו של השני, והיכולת למצוא עבורו הסבר חיובי וטוב, הם המעידים יותר מכל על טהרת הלב שלנו. ההסתכלות בעין טובה על כל יהודי היא שמביאה את הקדושה אל תוך בתנינו, והיא שתקרר את הגאולה השלמה וביאת משיח צדקנו.

בצל האמונה המשך מעמוד קודם

שכלל לא נכנס לצרה וחיינו מתנהלים בשובה ונחת חייב היהודות כפליים, שהרי השם יתברך שמר עליו מכל רע וחס עליו מלהרגיש אפילו צער מועט. התשובה לכך נעוצה בטבע האנושי. אדם השרוי במי מנוחות עלול לשכוח את הנסים התמידיים הנעשים עמו, ולכן לעיתים מביאים עליו צרה כדי שיתעורר ויוציא מפיו הודאה. כעין דברים אלו הביא השפת אמת בשם זקנו הרה"ק בעל חידושי הר"ם ע"ה (פרשת וארא) שאילו היה אדם יודע וחי באמת שהכל מאיתו יתברך, לא היו מסתירים לו פנים כלל. לפיכך החכם ישיב ליהודות תמיד על כל נשימה מבעוד מועד, ובכך ימנע מעצמו סכנה.

למה הלל הזקן לא פחד משמועה רעה

אנו מוצאים בדברי הגמרא (ברכות ס ע"א) על הלל הזקן שהיה מהלך בדרך ושמע קול צוחה בעיר, ומיד אמר שהוא מובטח שאין זה מתוך ביתו. ביאר הר"מ אלמושיני ע"ה כי הלל הזקן הרגיל את בני ביתו שכל הנעשה עמו לטובה הוא, ולכן ידע ברורות שבני ביתו לעולם לא יצווהו גם אם יארע דבר הנראה כרע. ועל פי דרכנו יאירו הדברים שבעתים. מאחר שההלל הרגיל את בני ביתו להבין שהכל חסד ולהודות על כל דבר קטן כגדול, ממילא היה מובטח שלא תבוא עליהם שום צרה כלל. מי שמתבונן ומודה לבורא תמיד מתוך השלווה, פועל שלא יביאו עליו ייסורים בפועל.

בהשכימו בבוקר לעבודת הבורא כשהשגרה המבורכת חופפת עלינו, אל לנו להמתין חלילה לעת צרה כדי לעורר את הלב להודות. ניקח לעצמנו רגע אחד בכל יום להתבונן על הבריאות שזכינו לה, על בני המשפחה, על כל נשימה ונשימה ועל כל החסדים המקיפים אותנו, ונודה עליהם מעומק הלב. הודאה תמידית, זו היא המפתח הבטוח ביותר למשוך אל חיינו שמירה עלינוה וזרימה אינסופית של שפע ורחמים גלויים.